

Forsvarets Overkommando

utfordriget igår et direktiv til hjemmestyrkene, der det heter at disiplin i dagens situasjon er viktigere enn noe annet. Angrep eller utfordrende opptreden i strid med F.O.s ordre kan ha de alvorligste konsekvenser. Forholdsordren fra Hjemmefrontledelsen til befolkningen sier det samme. Sjansene for en ordnet tysk kapitulasjon i Norge vokser betraktelig, hvis fienden vet at befolkningen vil forholde seg rolig og ikke gå til anfall uten i nødverge. - At folk er glade i disse dager, hvor slutten synes nær, er ikke bare naturlig - det er "gledelig". Det er befriende å se at 5 års terror og sult og forsøktighet ikke har drept folks evne til umiddelbar glede og spontan reaksjon. Men inntil videre må vi ha kontroll med vår glede; et hånlig blikk på en nazist, en hard dult mot en tysker kan lett resultere i skudd og uroligheter. Husk også at Gestapo arbeider til siste stund. Husk at fylkesfører Rogstad fra Trondheim er utnevnt til sjef for sikkerhetspolitiet.

Unngå provoserende opptreden. Vær forsiktig. Hold kjæft. Følg parole.

- 0 -

Dagene som kommer.

For oss herhjemme er det litt av et paradoks at den store verdenskonferansen nettopp nå møtes i San Fransisco for å trygge en varig fred. Vi er ennå under nazihelen og trengslene er ikke endt. - Det er bare rimelig at nordmenn tenker idag kretser mer om krigens sluttfase enn fredsorganisasjonen. For alt vi vet kan våre offer bli størst de siste dagene.

Men vi bør ikke glemme at mange av de land som har sendt sine beste menn til konferansen også står midt i krigens redsler. Kina har vært i krig flere år lengre enn noen av de andre, og det vil utvilsomt ta tid før freden opprinner for dette uheldige folk. England og USA står også foran det store oppgjør med Japan.

Det er et helt nytt trekk at nasjonene mens krigen ennå raser, mobiliserer de beste krefter til innsats for fred og trygg framtid. Det bærer et løfterikt bud om at de byggende krefter er levende blandt verdens folk, at krigen ikke har drept folkenes ønske og tro på at man vinner mest og lengst i fredelige systemer. - Mange av de framtrøtte nasjoner har hatt tap som langt overstiger våre. Mange av dem har gjennomlevet redsler som vi er blitt spart for. Desto mer lovende er det at de før krigen enda er slutt, og kravet til innsats er like trykkende, har krefter til å se framover mot kommende tider. Det bærer bud til enhver især av oss. Trass i den knugende vissheten om det som måtte komme, ville det være en styrke om vi også kunne vende blikket framover til det som skal komme etter mørkerettet. Lykken ligger i å bygge, ikke i å kjempe. - Vi er så få her i landet, at vi ikke har kunnet evdele noen til å føre kampen og noen til å forberede framtida. Alle har måttet yte sin innsats fra dag til dag. Derfor kommer også kravet om innsats i det fredelige arbeid til å gjelde alle.

Det som kommer til å skje her i nærmeste framtid - kanskje i de nærmeste dager - vil få avgjørende betydning for år framover. Vi er og nå være beredt til å møte hva som måtte komme. Mange års intenst arbeid i det skjulte har bragt hjemmestyrkene dit de står idag. De er rede til å ofre livet for å gi landet friheten tilbake. Ingen går vel til verket med noen entusiasme. Åre være det norske folk for det. Det er plikten og ansvaret som må være drivkraften. Den borger også for det beste utfallet. En kampglede for kampens egen skyld bærer ikke langt.

Det er heldigvis ikke utelukket at tyskerne ikke går til kamp. Intet ville være mer ønskelig. Trass i alle forberedelser og alt slikt, er det vår faste overbevisning at alle i sitt innerste ville være taknemlige for at ikke mer blod skulle flyte. Hatet mot undertrykkerte, minnet om alle de

uskyldige liv de har tatt, kan ganske visst friste til å ta igjen. Men man hjelper ikke de mange som har latt sitt liv i kampen for at landet skal leve videre ved å ta opp kampen, når slaget er avgjort. Det er mer i pakt med våre tradisjoner at avstraffelsen skjer gjennom lov og rett. Vi tjener vårt land best og ærer våre falne kamerater høyest ved å bevare alle de krefter vi kan for å bygge landet opp igjen, og om mulig gjøre det rikere og lysere for alle. Oppgavene er så mange og så store at hver eneste entrens.

Det er av største viktighet at vi i de alvorstunge dagene som kommer holder hodet klart og kaldt og ikke gjør uoverlagte handlinger. Det må herske en ubrytelig disiplin som ikke lar kjenslene dra av med en, hva en enn måtte ha uoppgjort. Men kommer budet om å ta kampen opp, er det vår soleklare plikt å yte den innsats som blir krevet. Det vi vil at andre skal gjøre for frihetens sak, må vi også være villige til å gjøre selv. Vi skal ikke vente, og langt mindre kreve at andre skal gjøre alt for å skaffe oss friheten tilbake.

- 0 -

UKEN SOM GIKK (26. april - 2. mai)

Det nazistiske Tysklands undergang er det vi i disse dager er vitne til. Det har ikke lenger noen egentlig interesse å følge og analysere de enkelte militære operasjoner; det som foregår på kontinentet er ikke lenger et felttog, men et stort rikes dødsdøds og oppløsning, militært, politisk, administrativt og moralsk.

Siste uke har brakt en kjede av sensasjonelle begivenheter: Himmlers tilbud om delvis kapitulasjon, Hitlers død, Ribbentrops avgang som utenriksminister, Görings, Himmlers og Goebbels forsvinnen fra arenaen, Dönitz' makt- overtagelse, sammenbruddet av forsvaret på den tyske nordvestfront, Italia- arméens kapitulasjon og Berlins fall.

Dette er en serie begivenheter av verdenshistorisk betydning, som det kan være vanskelig nok i farten å vurdere riktig og felle inn i en større sammenheng. Når dertil kommer en flom av mer eller mindre grunnløse rykter, er det grunn til å forsøke, så godt det lar seg gjøre på grunnlag av øyeblikkets sparsomme informasjon, å forsøke å trekke opp visse hovedlinjer.

Himmlers tilbud om betingelsesløs kapitulasjon overfor Storbritannia og USA ble kjent torsdag 28. april. Det er - selvsagt - avslått av vestmaktene, og det er klart sagt fra at intet annet enn en kapitulasjon overfor alle de 3 store makter, også Sovjet, vil bli akseptert.

I og for seg har naturligvis et tilbud om "betingelsesløs" kapitulasjon bare mot vest ingen mening; en kapitulasjon som skulle tillate Tyskland å føre krigen videre i øst, er ikke betingelsesløs. Og når tyskerne lar sine tropper ved Elben "vende ryggen til amerikanerne" og marsjere østover for å unnsatte sine kjempe landsmenn i Berlin-avsnittet, altså her simpelthen forlater vestfronten, er det en militær og politisk absurditet som bare kunne utklekkes i en nazistisk hjærne. Hva er så meningen?

Den kan være å gjøre et siste forsøk på å så spild mellom de allierte, å skille vestmaktene fra Russland, en ønskedrøm den tyske ledelse i mange år har næret. At den skulle kunne tenke seg å se den realisert på dette tidspunkt, er grotesk (men naturligvis ikke derfor utelukket).

En annen fortolkning som forekommer mer sannsynlig er at Himmler (som tross sin fanatisme er en kaldt beregnende mann) har innsett av spillet er tapt, og at han ved i første omgang å tilby bare en kapitulasjon mot vest, søker å oppnå to ting: å la overgivelsen skje i to trin, slik at de tyske masser på en måte gradvis kan venne seg til tanken, og - først og fremst - å bidra til å bygge opp en legende som i kommende årtier skulle kunne gi tysk nasjonalisme og revansjelyst næring. Her er det de store regie-kunster omkring Berlin-slaget og Hitlers død kommer inn.

Hitlers død. Planen som ligger i tråd med tradisjonell tysk propaganda, går

ut på å framstille Sovjettets samvett og bolsjevikismen som Tysklands (og Europa!) store fiende, og vestmaktene som forrædere mot "den europeiske tanke" (les: drømmen om tysk verdensherredømme). Ved sin kamp mot Tyskland har vestmaktene hindret Tyskland i å komme opp mot "de asiatiske horder", en oppgave det uselvviske Tyskland elskverdiggst har tatt på seg og ville ha løst, hvis ikke dets hender hadde vært bundet i vest. Himmler kan neppe ha hatt synderlige illusjoner om muligheten av å stanse russerne nå, selv om han hadde fått fred i vest, men en slik løsning ville ha tjent Tørgenden. Det tyske folk, som er skremt fra vett og sans av den nazistiske russepropaganda, skulle få inntrykket av at Himmler hadde gjort et siste forsøk på å bringe vestmaktene til "fornuft" og komme opp for flodbølgen fra øst. I de tunge, tunge år tyskerne nå går i møte, uansett hvor mildt eller hardt seierherrene i øst og vest kommer til å behandle dem, skulle de da ha gått omkring og tenkt på den store statsmann Himmler og sukket "hvis...."

Hitlers dagsordre for et par uker siden var første ledd i oppbyggingen av denne legende. Den pekte så og si utelukkende på fienden i øst og framstilte slaget om Berlin som avgjørende for Europas skjebne. Neste ledd var at Hitler selv ble plasert i Berlin (eller la oss forsiktigvis si: det ble meldt at han var der) for å lede forsvaret der, og seire eller falle (det siste ble ikke sagt) med rikshovedstaden. Propagandaen utnyttet dette tema til siste rest, og laget et Wagnerisk drama av det. Så kom Himmlers tilbud gjennom den svenske grev Bernadotte, og i neste omgang meldingen om Hitlers død i Nibelungen-regie.

Kommunikatet sier at han falt på sin kommandopost i Rikskanselliet. Andre opplysninger som foreligger gjør det mer sannsynlig at han døde av hjerneblødning alt for en ukes tid siden, og ideassosiasjonene går snarere til lemenen som sprekker enn til en heroisk Wagner-finale.

Hvorom galling er, vil Hitlers død komme til å spille en ganske viktig rolle, ikke for krigens utfall, som alt er avgjort, men for avviklingen av de gjenstående opprensningsoperasjoner. Hitler var den eneste av de nazistiske førere som for den troende var mer enn et menneske. Alle de andre, Göring, Goebbels, Himmler, Ribbentrop, Ley osv. kunne man kritisere drive gjøn med, forarge seg over. Hitler var hevet over den slags, og enda var det faktisk mange som hadde en rent religiøs tro på at han nok til sist med et eller annet hemmelig våpen ville kunne vende krigslykken. For troppenes moral (særlig de yngre årgangers) vil derfor hans død være et hardt slag, og man skal ikke undervurdere at det er til ham de har svor et fane-ed, at det var ham de skyldte ubetinget lydighet inn i selve utsløttelsen.

Neste kapittel: Dönitz. Etterat "Bernadotte-tilbudet" var blankt avvist av vestmaktene, riste den svenske greve enda en gang til Tyskland. Det er bevert stor hemmelighetsfullhet om denne hans annen misjon; på den ene side sies det offisielt at han ikke har brakt med tilbake noe nytt tilbud, på den annen side at han virker som om han var fornøyd med resultatet av ferden, og at han har hatt konferanser bl.a. med storadmiral Dönitz og sjefen for den nordlige amogruppe general v. Busch, men ikke med Himmler denne gang. - Det som foreligger av kjennsgjeringer etter denne reise, er at Hitler offisielt er erklært død, og at Dönitz, sjefen for den tyske flåte er utnevnt til hans etterfølger. Samtidig later det til at Himmler er forsvunnet fra skueplassen; Goebbels hører man heller ikke mer til, heller ikke Bormann, sjefen for partikanselliet og en meget mektig mann bak kulissene; Göring er alt for lenge forsvunnet, likvidert eller flyktet til utlandet.

Hvordan skal så dette fortolkes? Hva kan man lese ut av det når det gjelder kapitulasjonsforhandlingenes videre skjebne?

Mot kapitulasjon allikevel? Dönitz proklamerer at krigen skal fortsette, og mange tolker utnevningen av han som et tegn på at Tyskland vil kjempe til det siste. Han er fanatisk nazist, han er sjef for flåten, som visstnok er ille medfaren, men ikke har lidt noe totalt nederlag slik som armeen og flyvåpnet, og han er endog ubåt-spesialisten, d.v.s. knyttet til det

en ganske anelig slagkraft, At ubåt-våpnet nå i det vesentlige er basert på Norge, som er den mest utilgjengelige av de enda uinntatte tyske "fastninger", er også en kjennsgjering som er egnet til å åpne visse perspektiver, lite tiltalende for oss.

Det er mulig at denne fortolkning er riktig, at Dönitz vil slåss videre. Vi vet i øyeblikket svært lite, og skal være forsiktige med å spå. Men det er en annen hypotese som iallfall er like sannsynlig. Man må nemlig spørre seg: hvorfor nettopp Dönitz? Hvorfor ikke Himmler, Goebbels eller Bormann, som har en helt annen politisk erfaring og pondus?

Forklaringen kan være denne: De allierte har ikke bare avvist tilbudet om delvis kapitulasjon, men også nektet å ha med Himmler å gjøre, fordi han er krigsforbryter nr. 1 og en av de mest utpregede eksponenter for det nazistiske barbari, dels fordi han ikke er militær og man derfor ser med skepsis på hans evne til å gjennomføre en lojal og fullstendig kapitulasjon av hele den tyske krigsmakt. Dessuten vil det reise visse vansker om han, som nettopp, er kommet med et tilbud med tydelig brodd mot Russland, nå skulle tilby kapitulasjon over hele linjen.

Meget kan tyde på at de allierte har forlangt å ha med en av de militære sjefer å gjøre, og at det som nå skjer er at Tyskland omdanner den øverste ledelse for å bli "forhandlingsdyktig". At v. Ribbentrop, den tyske (og høyst arrogante) nazist, er gått av som utenriksminister og erstattet med grev v. Schwerin-Krosigk, passer godt inn i en slik teori. Schwerin-Krosigk er ingen ekte nazist, selv om han er mangeårig finansminister også i Hitler-kabinetter; han tilhører de gamle konservative, officersadelen og byråkratiet.

Hvis man leser Dönitz'proklamasjon til det tyske folk oppmerksomt, kan man også der finne vendinger som meget vel kan tolkes som en opptakt til forhandlinger og ikke til krig til siste åndedrag: "Min fremste oppgave er å redde tyske mennesker fra å bli tilintetgjort av den fremtredende bolsjevikiske fiende. Den militære kamp fortsetter bare med dette mål for øyet... Jeg vil arbeide for å skaffe våre tapte kvinner, menn og barn levelige vilkår så langt det står i min makt... Skjenk meg deres tillit, for deres (d.e. det krigstrette tyske folks!) vel er jo min vel." Erklæringen kan naturligvis tolkes på mange måter, og dens ordlyd spiller liten rolle, for enhver krigførende vil naturligvis til det siste unngå å si åpent at han har tapt spillet, men den åpner iallfall muligheter for videre forhandlinger. Like meget som på fortsatt kamp kan de siterte setninger gå på bestrevelser for å oppnå en mest mulig rimelig fred. En desperat kriger tenker ikke særlig meget på kvinners og barns mer eller mindre levelige vilkår.

Andre muligheter. Det er naturligvis også mulig at personskiftene i den tyske regjering har andre årsaker enn gjøre den til en mer akseptabel forhandlingspartner og kontrahent for de allierte, bl.a. kan de bety at det er utbrutt en voldsom indre strid i ledelsen, en strid hvor f. eks. Himmler (og Goebbels?) er satt utenfor og som raskt vil føre til fullstendig kass.

Hvis Dönitz virkelig skulle omgås med planer om å forsøke å fortsette motstanden, er det i sannhet et trøstesløst bilde han får av de militære muligheter i øyeblikket. På midtavsnittet er Berlin i russernes hender (og med hele oppløget av slaget om byen som avgjørende for Europas skjebne, kan det tenkes at byens definitive fall skal markere innledningen til underkastelsen). I Brandenburg er store tyske troppestyrker omringet og nedkjempet, og det er opprettet kontakt mellom russerne og amerikanerne langs mesteparten av Elbons løp mellom Dresden-området og Magdeburg. Dermed er Nordtyskland definitivt avskåret fra Böhmen-Mähren og Østerrike.

Utviklingen i nord og sør er ikke mindre sensasjonell. I nordvest var motstanden lenge meget hard. Etter erobringen av Bremen går imidlertid nå de britiske styrker raskt mot kysten mellom Ems- og Elbenunningene, og det meldes at motstanden ved Emden og Wilhelmshafen nå er ytterst svak. Enda interessantere er utviklingen på britenes høyre flanke, hvor de er gått over Elben på bred front sør for Hamburg, og på et par dager støtt fram til Wismar og Lübeck, som begge er erobret, slik at styrkene i Holstein og Danmark dermed er avskåret. Den mecklenburgske lomne skrumper også raskt sammen som følge av det russiske støt østfra over Stettin langs kysten til Stralsund

og Rostock. Slik situasjonen ser ut idag, kan Tomøen snart være likvidert og veien åpen for et felttog opp gjennom Jylland - om nødvendig.

Ukens store militære sensasjon er imidlertid den tyske Italia-armes kapitulasjon. Etter Bolognas fall brøt motstanden helt sammen, og i løpet av få dager sto de allierte styrker ved foten av Alpene, mens partisanene tok makten i by etter by (og bl.a. henrettet Mussolini og en rekke av hans trofaste). De vestallierte fikk også ved Udine kontakt med jugoslaviske tropper som støtte fram over Fiume og Trieste.

Søndag 29. april kapitulerte så den tyske øverstbefalende i Italia og våpenhvile inntrådte den 2. maj. Det høyst betydningsfulle ved denne kapitulasjon er at den omfatter også styrkene i Tirol, Salzburg, Vorarlberg og deler av Kärnten og Steiermark. (Etter meldingene styrker på tilsammen omlag en million mann). Det vil si at også myten om den sørtyske fjellfestning er skplodert, enten nå alt snakket om den vesentlig har vært bløff, eller utviklingen i det siste har gått så fort at det ikke har vært mulig for tyskerne å sette planene ut i livet.

Det eneste sted i Østerrike hvor det nå står kjempende tyske tropper, er i Donaualpen på begge sider av Linz, hvor bare 60 km skiller mellom de amerikanske og russiske styrker. Det kan være bare et spørsmål om kort tid når utviklingen her fører til fullstendig isolering av Böhmen-Mähren. De allierte hadde på forhånd rensert Sörbayern (og bl.a. tatt München, nazismens Mekka, uten sverds slag - også et symptom!) og står bare 15 km fra Innsbruck.

Kapitulasjonen i Italia-Østerrike må bety et alvorlig sjokk for den tyske ledelse hvis den overhodet omgås med tanker om å kjempe videre, og kan meget vel tenkes å få følger for utviklingen i Danmark og Norge. Det er for så vidt heller ikke utelukket at de allierte ikke har villet akseptere noen kapitulasjon fra den øverste tyske politiske ledelses side, men insistert på at de enkelte armesejere skal kapitulere på slagmarken hver for seg, og at Italia-armeen er den første i rekken.

Hva med Norge? Det er meget mulig at allerede de nærmeste dager vil bringe full avklaring av situasjonen, og at det ender med tysk kapitulasjon over hele linjen. Dermed er også problemet Norge løst.

Hvis kampen ennå skulle fortsette noen tid, blir utviklingen naturligvis den at de allierte først rensar resten av kontinentet. Blir den tyske motstand "til siste patron" i de gjenstående lommer, kan det naturligvis tenkes at tyskerne heller ikke vil overgi seg i Norge, men nå nedkjempes ved et eget felttog her. Norge ligger isolert, og må angripes fra sjøsiden, en tidskrevende og kanskje kostbar operasjon. Og Norge kan ennå ha en viss betydning som ubåt-basis - det avhenger av hva som fins her av forsyninger, førstog fremst olje.

Men kan imidlertid ikke trekke noen slutninger fra den tyske motstand i andre "pinnsvinstillinger" som Kurland, Holland, Kreta og de franske Atlanterhavshavner osv, til hva som vil skje i Norge. Motstanden i disse områder har til en viss grad hatt militær betydning så lenge Tyskland ennå kjempet, hva den ikke ville ha i Norge etterat hele kontinentet var rensat. Sannsynligheten taler derfor for at Norge igjen vil bli krigsskueplass, enten det nå bærer mot alminnelig kapitulasjon eller ikke. Quislings kommuné (se nedenfor) tyder heller ikke på at NS vil skape komplikasjoner.

Men vi kan ikke være sikre på at tyskerne resonnerer fornuftmessig, og vi må være forberedt på alt, unngå alle utfordrende og overilte aksjoner - og på den annen side ikke et øyeblikk slippe av i vår vaktsonhet. Organisasjonene må bevares - det kan ennå bli bruk for dem.

Krigen i luften. Mandag opphørte blendingen i Moskva. I forrige uke ble blendingen hevet i Storbritannia. De all. strategiske luftstyrkes hovedopp-gave i denne uke har vært av humanitær art - nedkasting av forsyninger til den utsultede befolkning i Nederland: På 4 dager har de anglo-amerikanske bombestyrker kastet ned 4450 tonn levnetsmidler på hollandske flyplasser. At tyskerne tillater allierte tilførsler til hollenderne også, vil gjennom de tyske linjer er nok et tegn på at de ikke har valt desperasjonens linje. - Bare over den nordvestlige stripe av Tyskland melder de all. om større luftvirksomhet. Over Nordvest-Tyskland blir de flyktende tyske ko-

tonner jaget av både Stalins slagfly og av USAFs og RAFs taktiske styrker.

Sjefen for de am. flystyrker i Europa, general Carl Spaatz, ser fram mot nye oppgaver idet han uttaler at planene ligger klar for overføringen av hans styrker til det fjerne Østen. Videre- uttaler general Spaatz, vil det etterat fiendtlighetene i Europa er innstillet, bli opprettet en tre-makts luftstyrke som skal slå ned eventuelle opprør i Tyskland.

Mens luftkrigen i Europa går mot slutten, stiger aktiviteten i Østen.

- 0 -

Quislingregjeringen prøved søndag 29/4 å få de tyske myndigheters tillatelse til å offentliggjøre en kunnngjøring. Det ble nektet.

I kunnngjøringen heter det bl.a.: "Den Norske regjering samlet til møte på Oslo Slott søndag den 29. april 1945 slår fast at Norge er et fritt, selvstendig, udelelig og uavhengig rike, hvis suverenitet er midlertidig innskrenket ved en militær okkupasjon. - Den norske regjering har på sin side den hele tid ansett denne okkupasjon som en fredelig og ikke fiendtlig besettelse, hvis erklærte formål var å sikre freden i Norge og Norden mot angrep og derved yte det skandinaviske folk sikkerhet for at deres land ikke ble slagfelt og kanskje skueplass for de frykteligste krigshandlinger. Når denne oppgave er utført skal Norges selvstendighet gjenopprettes i videste omfang i samhøve med okkupasjonsmaktens gjentatte ganger avgitte offsielle erklæringer. Denne regjerings politikk har vært, og er overensstemmende med Norges nasjonale interesser og ivaretagelsen av folkets eksistens og i virkeligheten i samhøve med hele det norske folks nøytralitetsvilje. ...."

Regjeringen vil med alle lovlige midler opprettholde ro og orden og vil fortsatt gjøre sitt ytterste for å hindre at Norge blir krigsskueplass. Regjeringen henstiller på det alvorligste til alle landsmenn å være besindige og loyale i denne skjebnesvangre tid slik at det med alle gode krefter forenede anstrengelser kan lykkes å skåne Norge for å bli krigsskueplassen for borgerkrig og ødeleggende krigshandlinger og å redde det norske folk fra å bli bolsjevismen bytte."

- 0 -

Ved seirens terskel. Det danske "illegale" blad "Folk og Frihed" skriver: "Vore faldne, nej, vist kan vi ikke glemme dem, men inden længe begynder man at gjøre dem til Historie, til Fortid, saa de dør for alvor. Man vil maaskje rejse Monumenter, afsløre Inskrptioner, holde Taler, skrive Bøger, staa stille to Minutter en Gang om Aaret. Men naar de to Minutters grebne Stemmning er vejret hen, vil Vrimmelen alt for let haste videre med den Bagtanke: Saa, nu har I faaet jert. Resten av Aaret maa I være stille i Gravene, medens vi følger vor egen Forretningsgang. Bare vi kunde undgå det! De faldne maa være levende mellem os. For hvorfor døde de?"

- 0 -

Under angrøpet på Vallø ved Tønsberg den 26. april gikk det desværre med et betydelig antall norske liv (ca. 50).

- 0 -

Store !! dager.

Rom	var i de alliertes hender	4. juni 1944.
Paris	.....	24. aug. 1944.
Bukarest	.....	31. aug. 1944.
Bryssel	.....	4. sept 1944.
Luxembourg	.....	11. sept 1944.
Soffa	.....	16. sept 1944.
Aten	.....	13. okt. 1944.
Belgrad	.....	26. okt. 1944.
Warszawa	.....	17. jan. 1945.
Budapest	.....	13. feb. 1945.
Wien	.....	14. apr. 1945.
Berlin	.....	2. mai 1945.
Oslo	befriidd	?

- 0 -

Siste nytt! Rokossovskis og Montgomerys styrker har møtt hverandre nær Wis-

"Trykkefrihet bør finne sted. Basta!"

Den norske regjeringens informasjonskontor i London, som sorterer under statsminister Nygårdsvold, har blandt annet til oppgave å samle og bearbeide informasjon om hjemmefrontens og utefrontens innsats under krigen. Ved utstillinger, publikasjoner o.l. får engelskmenne og amerikanerne rede på Norges bidrag til den felles seier.

Redaktør Tor Gjesdal, som leder informasjonskontoret, har vært en svipptur i Stockholm. På en intervjuers spørsmål om det foreligger spesielle bestemmelser om aviser som er kommet ut i Norge under okkupasjonen, svarte redaktør Gjesdal bl.a.:

"Avisforfattere i Norge som har gått tyskenes og quislingenes åren der vil bli behandlet fra gjeldende gamle og nye lovbestemmelser. Noen særlig presselovgivning som i Frankrike og Nederlandene tror jeg ikke det skulle være behov for. Lovene og pressen er av det onde. Det står en utmerket ting i norsk lov om pressen. Den finnes i grunnlovens pgf. 100:

"Trykkefrihet bør finne sted." Basta! Noe annet syns jeg ikke vi trenger

En annen sak er at publikum ikke minst på dette område sikkert vil vokte nøye over håndhevingen av gjeldende bestemmelser, både når det gjelder den rone forredningsopptreden og den krigsfortjenesten enkelte måtte ha skaffet seg. Dessuten er det min personlige oppfatning at pressens organisasjoner, på samme måte som andre yrkesorganisasjoner - har en stor oppgave når det gjelder å ordne opp i sine egne rekke. I Frankrike har de den erfaring at en slik framgangsrikt gir bedre resultater enn de meget omfattende presselover man har forberedt. Der har journalistforeringen ryddet kraftig opp i sin egen midte. Den gamle presseorganisasjonen er slått sammen med den som ble startet under okkupasjonen. Det er innført full organisasjonsplikt og bare de som organisasjonen har godkjent, får arbeide i aviser. I Nederlandene har de gått så langt at journalister som har arbeidet i nazikontrollerte aviser under okkupasjonen blir helt nektet å arbeide i de frie avisene. ....

Men dette er problemer som det bare kan tas endelig standpunkt til hvis vi kan tale fritt igjen der", sluttet redaktør Gjesdal.

"Trykkefrihet bør finne sted. Basta! Noe annet syns jeg ikke vi trenger." Vi er så enige i uttalelsen som vi kan bli.

De franske myndigheter, som satt i Alger, hadde utferdiget detaljerte bestemmelser om kontroll med pressen i den første tiden etter befrielsen. Et folk som i 4 år hadde måttet holde munn, kunne ikke plutselig få "luse ut" med alt det tenkte og mente. Forsiktighet, forsiktighet. Det var vel myndighetenes tankgang. Men det franske folket og den franske pressen bare følede presselovens inne. Vakk med alt som svakte av formynderstyre. Skulle ikke det folk som så gang hadde reist seg mot de tyske under trykkens, være vedent nok til å få frimsten tilbake med ett slag?

Norske myndigheter har såvidt vi vet ikke hatt planer om presselover. Og det er utvilsomt viktig at pressen med en gang etter frigjøringen blir et helt fritt område, hvor alle standpunkter kan luftes og alle demokratiske fraksjoner gjøre seg hørt. Rådvalg kan holdes, må gamle meninger tas opp til revisjon og bringes ajour, nye synspunkter legges fram og mange uklarheter ryddes av veien. Det vil ikke være mulig uten en presse som kan skrive hva den vil og som får adgang til flest mulige opplysninger forfattet tilfelle.

Vi har hørt innvandt: "Tiden like etter krigen vil kreve samhold og samarbeid fremfor alt. Ingen må få lov til å dyrke særinteresser." - Det den står riktig nok; men enigheten kan ikke tvinges fram, den må kunne i belysning hos partiene og borgerne. Pressen må ha full frihet - frihet under ansvar.

En viktig reservasjon må men imidlertid ta: nazijournalistene må holdes utenfor. I Frankrike er de aviser, som har kompromittert seg for sterkt, blitt forbudt. Vi vil vel ikke trenge slike bestemmelser, men ved kommende journalister vil bli drept etter de bestemmelser vi har for samarbeid med fienden. Det fins skribenter, som ikke kan dømmes etter noen lovbestemmelse, men som har vært utfallende eller "stripete". Da den gjelder at deres kolleger bør settes noe på plass, hindre dem i å få for stor innflytelse innen avisene og ikke velge dem til noen tillitsverv. Pressens

mekt er så stor - og dermed dens ansvar - at ingen svikt må tales av nationalistene. Yrket må være et kall; man har ikke lov til å svikte.

- 0 -

Våre fiskerier i krigsårene.

Der er mange som under krigen har spurt seg selv hvordan det er med fisken vår, med våre fiskerier. Det er et omfattende arbeid å gjøre rede for alle omstendigheter som har spillet inn og hatt avgjørende innflytelse på fiskeriens avkastning under krigen; men en kortfattet oversikt kan gi en viss orientering.

Totalutbyttet av de norske fiskerier i årene 1939/44.

År	ca. 1.043.000 tons
1939	ca. 1.043.000 tons
1940	" 1.081.000 "
1941	" 811.000 "
1942	" 755.000 "
1943	" 629.000 "
1944	" 640.000 "

Da Norge ble okkupert i 1940 var de 2 hovedsesongfiskerier, stor- og vårsildfisket samt Lofotfisket så å si avviklet. Fiskeriene resten av 1940 gikk stort sett uhindret. De senere krigsår viser imidlertid stadig øket nedgang i fangstutbyttet. Fiskerier som bankfisket, Finnmarkstorskafiske Islandssild- og Nordsjøsildefisket og det alminnelige kystfisket drives i langt mindre utstrækning enn før, ja nevnte sildefiskerier er helt opphått. Fetsild- og småsildefisket har vist sterkt vekslende utbytte, for enkelte krigsårene bedre enn i fredstid. Fetsildfisket er i seg selv et uhyre værende fiske, som selv før krigen ga minimale utbytter enkelte år. Makrellfisket svinget i årene før krigen mellom 6- og ca. 9.000 tons. I enkelte krigsår har fisket vært holdt oppe på et relativt høyt nivå, tildels nær års kvantum som i 1942 og 43. Makrellfisket er ikke noe stort fiske; det er den store etterpørsel i den nåværende situasjon som skaper knapphet.

Det er de store sesongfiskerier - vintersildfisket (stor- og vårsild) samt Lofotfisket som bringer de store kvanta på land sammen med småsildefisket som går hele året rundt. Disse sesongfiskerier har tildels gitt fangstresultater i enkelte år som ligger på normalfangstnivået. I 1945 ga vintersildfisket det beste resultat hittil under krigen med et utbytte på over 300.000 tons.

Hovedårsaken til de minskede fangstresultater ligger i at fiskerne ikke får tilstrekkelig ølje til sine båter. I neste rekke kommer mangelen i fornyelse av redskapene. Redskapsmangelen gjør seg mer og mer gjeldende hvert år som går. Av de begrensede tilførsler av ølje og redskaper er de 2 store sesongfiskerier som i første rekke har vært tilgodesatt. Dette tum i forbindelse med disse fiskeriens konsentrasjon forklarer hvorfor de har holdt seg forholdsvis bedre opp enn andre fiskerier. Tildelingen av ølje og redskaper har tildels skjedd på bekostning av tildeling av driftmidler til fiskerier som ikke avgir fisk for eksport til Tyskland, som f.eks. bankfisket, makrellfisket og ikke minst det alminnelige kystfisket et rundt. I tillegg til mangelen på driftmidler kommer så andre hindringer den alminnelige krigsføre med utstrakte sperrefelter langs kysten, forbud mot å gå ut om natten, fartøysrøktvisjoner fra den tyske marine etc. Spørsmålet om arbeidshjelp til fiskerierne har vært et vanskelig felt p.g.a. utskrivninger til tysk arbeid og de arbeidslønninger som ble tilbudt ved f.eks. brakkebygging o.l.

Fiskeprisene ble straks etter okkupasjonen forhøyet og må nå sies å ligge på et nivå som gir fiskerne godt økonomisk utbytte, særlig dem som driver sesongfiskerier. For de alminnelige kystfiskere kan det i enkelte strøk være vanskeligere med inntekten fordi de kommer ut så få dager pr. ned p.g.a. oljeparapeten. For å holde fiskeprisene stabile i krigsårene har man måttet yte betydelige statstilskudd for å holde prisene på ølje og redskaper som importeres fra Tyskland på et jevnt nivå. Importprisene for disse artikler steg nemlig stadig.

Den enorme stigning i det innenlandske fiskeforbruk under krigen, såvel som både det økede behov til folkemassene og øket behov for eggevitteholdig

refer. Hertil kommer at det også må skaffes råstoff til margarinindustrien

Kravene fra okkupasjonsmakten og eksport av sild og fisk har vært stigende siden 1940. Det er alminnelig kjent at av vintersildfisket skal Tyskland ha 50% + anpart i sildemelproduksjonen. Av torskefiskeriene skal Tyskland ha 55% fra distriktene nord for Nordøre. Av fetsild 25% og av småsild ca. 22%. Hertil kommer krav om eksport av tran og brislingsardin-er. Disse krav i forbindelse med den sterkt minskede avkastning av våre fiskerier gjør det vanskelig å dekke det store innenlandske behov for sild og fisk til folketilføde og dyrefor til enhver tid.

Det er under krigen foretatt omfattende reguleringer av tilvirkning og omsetning fra første hånd for å sikre rasjonell produksjon og fordeling. Den vesentligste del av produksjonen dirigeres etter behovet for de enkelte produkter i forhold til produksjonsmulighetene. Transporten av fersk og frossen fisk for innenlandsk forbruk har vært gjenstand for spesiell oppmerksomhet; den foregår mest med småbåter som kommer fram over alt. Fordi den samlede transporttid (båt/jernbane) blir lengre enn i freds tid p.g.a. usikre forhold, blir fisken i stor utstrækning frosset for å kunne fram i frik stand. Takket være fryseriene har man også kunnet lagre fersk fisk for distribusjon i de fiskefattige partier.

Når krigen er slutt står vil foran den store og krevende oppgave å bygge opp igjen våre fiskeriers produksjonsmuligheter. Det krever en stor innsats fra fiskerieringens og fra staten. Dette vil bli behandlet i en senere artikkel.

Kommunevalg i Frankrike.

Det har nettopp vært kommunevalg i Frankrike, og resultatet svarte helt ut til de fleste observatørens forventning, idet valgene i det store og hele dominertes av venstrepartiene, og ganske særlig kommunistene. Det er 9 år siden det sist ble holdt valg i Frankrike og disse skjebnesvangre år har selvfølgelig endret det politiske bildet ganske betraktelig. Noe helt nytt i fransk politikk er det at kvinnene denne gang har stemmerett. Etter de foreliggende opplysninger skal kvinnene også fullt ut ha benyttet seg av denne politiske landevinning. På den annen side er det sikkert temmelig mange franskmenn som denne gang ikke har fått anledning til å ta del i valgene fordi de ennå ikke har nådd fram til sine kommuner etter å ha sittet i tysk fangenskap eller vært i tvangsarbeide i Tyskland.

Helt fra den første dag etter Frankrikes frigjøring har motstandsbevegelsen spilt en dominerende rolle i politikken i samarbeide med de gamle politiske partier som har båret den opp, nemlig kommunistene, sosialistene og de kristelige demokreter. Innen motstandsbevegelsen har kommunistene sikkert vært de mest erfarne politikere, og dette i forbindelse med deres moderate holdning i sosiale og økonomiske spørsmål og likeledes når det gjelder behandlingen av samarbeidsfolk; har nok bidratt i vesentlig grad til deres store seier.

Kommunistene hadde sin egen organisasjon innen motstandsbevegelsen "Front National", mens den brede motstandsbevegelse ellers rummet mange slags politiske avskyninger, og dens ledere ofte har manglet politisk skjønn. Dette har gjort at den ikke i samme grad som kommunistene har kunnet få kontakt med vælgerne, men i stor utstrækning har latt seg representere av de tidligere sosialistiske politikere. Sosialistene og kommunistene har gått sammen om et omfattende sosialiseringsprogram, som de Gaulle sluttet seg til i sin tale i nasjonalforsamlingen 2. mars, da han uttalte at kull-, elektrisitets- og gassproduksjoner, tungindustri og kredittvesen skulle legges under statens kontroll, mens den private foretaksomhet ellers skulle opprettholdes.

Motstandsbevegelsen skal ha stått i en viss opposisjon til de Gaulle, fordi han ikke har gjenstøtt godt nok opp blant samarbeidsmennene. Kritikken er visstnok godt begrunnet, men før regjeringen har det artet seg som et kompromiss for å få maskineriet til å gå. Det ser ut til at store deler av det franske folket slutter seg til de Gaulles syn i så måte. De trøttes av kravet på opprensning i en situasjon hvor det hersker materiell nød og krever at det først og fremst må arbeides på å få hjulene igang igjen. Det er særlig de delvis kompromitterte venstrepartiene med tilslut-

ning av bøndene som hevder et slikt syn samtidig med at de appellerer til den private foretaksomhet og eiendomsrett.

Det samlede resultat fra kommunevalgene foreligger ennå ikke; men det meldes fra Paris at kommunistene har seiret i alle distriktene i byen. Det vites også at mange av de Gaulle-tilhengerne, som siden befrielsen har dukket opp i fransk politikk, er blitt valgt i kommunene.

- 0 -

Finansminister Hartmann, som for tiden er i Stockholm uttalte på en pressekonferanse at det har vært nødvendig å bygge opp en ganske stor administrasjon i Sverige. Hvad personalet angår er det større enn ved sentraladministrasjonen i London. Norges økonomiske interesser i Sverige fordeler seg på flyktningsunderhold, på polititroppene, på renter og avdrag på statsgjeld, på vareleveranser, skipsbygning m.v. Norge har til denne virksomhet overført til Sverige i gull eller utenlandsk valuta 350 millioner kr. og dertil har den norske stat fått en svensk statskreditt på 315 millioner, hvorav 200 millioner til vareinnkjøp. Av dette siste beløp er omlag 1/2 alt plassert. Av statskreditten har ellers 100 millioner gått til utdannelsen av polititroppene m.v. og de resterende 15 mill. til legasjonsutgifter og andre formål.

- 8 -

Dekorasjoner tildelt norske marinefolk under krigen.

Norske dekorasjoner: Krigskors - 24, St. Olavs Medalje - 56, Krigsmedalje - 1970. Dessuten er våre marinefolk tildelt ialt 184 forskjellige engelske dekorasjoner.

- 0 -

Rettspleien etter frigjøringen.

Justisminister Terje Møld talte fra London 28. april: Blant de mange viktige oppgaver regjeringen har hatt er å forberede rettspleien i Norge etter frigjøringen. I okkupasjonsårene er det blitt satt i verk en mengde nye lover og forskrifter. Etter Haagkonvensjonen har okkupasjonsmakten rett og plikt til å sette i verk de lover som er påkrevet for å gjennomføre orden og selve okkupasjonen. Men alle vet at okkupasjonsmakten i Norge har gått langt ut over denne grense. Vi har fått en mengde nytt lovstoff uten saklig grunnlag, som tar sikte på å gjennomføre den nazistiske nyordning.

Det nye lovstoff skriver seg fra 3 forskjellige instanser. For det første militære bestemmelser utferdiget av de tyske militære myndigheter. For det annet bestemmelser som utferdiget av Reichskommisariatet; men den alt overveiende del av det nye lovstoff er sendt ut i lovform av den konstituerte "statsråder" med tyskernes godkjennelse.

Så snart frigjøringen inntrener må hele okkupasjonslovgivningen ryddes bort. Regjeringen har vedtatt en kongelig anordning som prinsipielt fastslår at alt dette lovstoff er ugyldig fra den dag landet er frigjort. Denne anordning er blitt til ved samarbeid mellom jurister ute og hjemme.

Anordningen gjennomfører den lovgivning som var gjeldende pr. 9. april 1940. Men de forendrede forhold både innenfor rettergangen og det sivile liv som okkupasjonen har ført med seg, gjør at de lover som gjaldt den gang blir utilstrækkelige nå. Regjeringen har derfor forberedt og vedtatt en lang rekke anordninger, - bl.a. om kommunestyre og fylkesforvaltning, om offentlige tjenestemenn, om polititjenesten, tillegg til straffeloven om landssvik og anordning om rettergangsmåten i landssviksaker. Disse anordninger sammen med mange andre er trykt i et hefte av Lovtidende, som vil bli sendt ut straks etter frigjøringen.

Utrenskingen av okkupasjonsstoffet blir et meget vidtløftig arbeid. Prinsipielt blir alt ugyldig straks frigjøringen inntrener. Men Kongen eller den han bemyndiger kan gjøre unntak fra dette. Det vil være praktisk ugjortlig å erstatte alle lover med nye straks, derfor må en del av lovene fra okkupasjonstiden fortsatt gjelde en tid. Okkupasjonsanordningen bestemmer at alle vedtak som de tyske militære myndigheter har utferdiget straks bortfaller. Likeledes alt det lovstoff som Reichskommisariatet har laget. Av det lovstoff som de norske myndigheter har utferdiget, må alt det som ikke har saklig grunnlag falle bort. Dermed alle lover som er i strid med grunnloven eller går ut på forendring av denne. Alle lover som medfører inn-

dragning etter okkupasjonslover blir ugyldige.

Av de lover som knytter til å gjelde også etter frigjøringen kommer i første rekke de som ble forberedt og utverdiget av lojale norske embetsmenn, f. eks. lover som Administrasjonsrådet vedtok. Likeledes lover med saklig innhold, f. eks. fredningsbestemmelser, byggningsveilekter, pris- og rasjoneringsbestemmelser.

Arbeidet med å sette opp lister over alle de lover som i første omgang skal ranskes bort drives for full kraft. Det er alt satt opp over 500 slike lover. De lovsom skal gjelde videre, skal etterhvert tas opp til revisjon og innen et år etter frigjøringen skal alt være revidert.

Hjemmestyrkens meldter:

- Natt til 18. april ble 3 oljebeholdere på et lager til Organisation Todt ved Tønsberg sprengt i luften. 11 000 liter olje ble ødelagt.

- 24. april ble 4 ledningsmaster ved Kambastasjonen sprengt. På selve stasjonsområdet ble vekslere og crossings ødelagt.

- "Balpanela" som var en av de viktigste båtene tyskerne hadde i Norge, ble skadet av britiske fly mens den lå i Kristiansand for en tid siden. Tyskerne sløppte båten til Oslo, den var nå nettop ferligereparert. Det vil si: tyskerne hadde oppgitt å få båten istand, men en meget sterk kran som kunne løfte 200 tonn var gjort brukbar. Tyskerne hadde til hensikt å sløppte den fra havn til havn i Oslofjorden. De har nemlig meget tungt materiell liggende her: lokomotiver, tungt artilleri osv. Dette trengs sterkt i Tyskland idag. - 20. april avta hjemmestyrkene et besøk på båten til tross for meget sterk tysk vækt. Ved halv syv tiden om kvelden smeltet det, og begge de elektriske motorene til løftakraren ble ødelagt. Nye motorer kan ikke skaffes. Av de 4 slike kraner tyskerne hadde her i Norge, er de 3 andre tidligere sprengt.

- 17. april ble en ledningsmast ved Tinnoset sprengt. Strøklengen til Borgestad ble derved uten strøm.

- 18. april ble det foretatt en rekke skinnesprengninger på Trofdeheimsbanen mellom Ler og Kvål. - o -

Dansk status. Omkring 1000 danskere er under okkupasjonen fælt som offer for politiske attentat, terrormedskytinger, schalburgtasjer og henrettelser eller avgått ved døden i konsentrasjonsleire. Ca. 10.000 danske borgere befinner seg i tyske konsentrasjonsleire eller i tyske fengsler i Danmark. - Sabotasjen skal ha kostet landet omkring 300 millioner kr., mens tyskernes motaksjoner, den s.k. schalburgtasje, har vedt skader for over 100 millioner kr. - Av illegale aviser fins det over 100 stykker rundt om i landet. En av de beste - og eldste - avisene "Fritt Danmark" gikk i april inn i sitt 4. år. - o -

Utefront - hjemmefront.

Norske styrker fra Storbritannia avpatrullerer grenseområdene mellom Troms og Finnmark, norske polititropper fra Sverige ordner opp bak linjene norske fallskjermjegere slippes ned over det okkuperede Norge til færfylte jobber. Alle er mer enn tilfredse: de er kommet hjem.

Sjøfolkene i krigsmarinene får kanskje kjønne norsk jord under føttene nå og da under et kort strandhugg, mens flygema nå nøye seg med å vinke ned og se lønnetørklær vitte tilbake og hatter svinges i været.

Det store flertall av nordmenn utenfor Norges grenser har imidlertid ikke fått landkjenning ennå. De befinner seg rundt om i verden, sliter og venter, kjemper og lengter - hjem.

Vi har fått mange vitnesbyrd om at for utefront-folkene er den store dag - den dag de står på norsk jord igjen. Eller for dem som har sitt vanlige arbeid utenfor grensene, sjøfolkene særlig, den dag de vet at når de igjen får ferie, kan de reise hjem med de presangene de ikke fikk levert i april 1940.

Den store dag er vel heller ikke for oss hjemmæ, den dag Gestapos makt er brutt og Wehrmacht har kapitulert, men den dag Kongen og regjering-

gen stiger i land på Hønnbryggen og flygema, fængene, soldatene og flyktningene dukker opp i byen eller bygden der de bor. Den store dag blir den dag vi kan sitte rundt peisen å prate med venner, fedre, brødre og søsken og fritte dem ut om alt de har opplevd i årene som er gått siden vi var sammen sist. Et stort, ubetelig skår blir det i gleden: det er så mange vi savner. Men noen kløft eller mistro mellom hjemme- og utefront, slik som vi dels har sett det i andre befrierte land, blir det ikke. Og når vi igjen skal gruppere oss politisk, kommer ikke skillet til å gå mellom dem som reiste og dem som ble.

Det er overhodet ingen mørke flekker i dette bildet, bare et par punkter som foreløpig er litt uklare. En viss usikkerhet hersker det vel - både hjemme og ute - overfor den annen part. Det er lett forklarlig. Forbindelse har vært dårlig i disse 5 årene; vi vet nesten ikke noe om hverandre. Venner er spredd for alle vinder: en har vært med i Italia under halvudet ved Nettuno eller Cassino, en annen sitter som flyktning i Sverige, en fikk være med til England etter et norsk eller britisk raid mot hjemstedet hans, vennene - fiskerne eller bønder - fortsetter sin søige kamp for å skaffe befolkningen mat, en fikk oppleve sin drøm og ble jagerflyver, en annen havnet i konsentrasjonsleir i Tyskland; noen finnmarkinger sløppte seg i meterhøy sne over til Sverige, andre ble dradd med i tvangsevalueringen sørover, atter andre stakk seg unna og er idag med på å bygge landsdalen opp igjen. Er det noe rart at vi - midt i gleden - er spente, kanskje litt usikre på hvordan sanbyggingene våre har utviklet seg, på hva de mener, hva de tenker, - litt reddet for at de har vokset fra oss?

Usikkerheten om hva fremtiden vil bringe er kanskje størst hos dem som har vært utenfor landets grenser under krigen. (Det gjelder vel ikke sjøfolkene og de andre som har sitt fredsarbeid på fremmede hav eller i fremmede land). Hjemmefronten - det vil si alle nordmenn hjemme bortsett fra dem som har sviktet - har kunnet leve en mer normal tilværelse tross alt, tross sult og slit, de fleste har kunnet fortsette sitt arbeid, de har sine familier og seg, de har kanskje kunnet dra på skauen av og til eller bade i norske bølger, de som ikke sitter på Grini, Berg eller Følstad, har en viss anledning til noget av det utefronten - som ikke sulter - framfor alt lengter etter.

Emigrantene puster fremmed luft inn i lungene; fra tid til annen får de meldinger hjemmefra om at terroren er øket og rasjonene satt ned. De lider under "at de kan hjelpe oss så lite"; de skjønner vel ikke hvor stor hjelp de i virkeligheten gir oss. Derne står fremtiden som et stort spørsmål for enkelte av dem. Folkene fra Sørøya, Televåg og Austvågøy tenker: hvorom skil det bli hjemme? Voksne folk er reist over hals og hode, fra hus og hjem og arbeid: Er vi jobbene våre igjen? Ungen folk har mistet verdifulle år: hva med vår utdannelse eller opplæring? Noen av dem har vel en følelse av at ti en er gått fra dem, en rodsel for at man skal ha glemt dem.

Det vil vise seg at vi ikke har glemt dem, at alt vil bli gjort for å skaffe dem arbeid og opplæring.

Selvfolgelig er det mange av utefront-folkene - antagelig de fleste - som ikke har denne usikkerhetsfølelsen. De vil komme hjem rolige, smilende og robuste, fulle av kraft og lyst til å begynne der de slapp. Men hvis trettetheten en gang truer med å ta overhånd, hvis vi irriterer oss over en eller annen detalj ved deres opptreden, skal vi prøve å sette oss inn i deres situasjon.

Vi kan høre innvendt: Hvorfor all denne omsorg for utefronten? Har ikke vi her hjemme også hatt det vordt? Tenk på husnødrene - med dårlig råd og mange unger - som bokstavelig talt sløppte seg ihjel, tenk på alle dem Gestapos sløppte med seg, tenk på finnmarkingerne som mistet alt sitt og ble jaget som dyr. Trenger ikke de også omsorg og hjelp?

Jo, i høy grad. De som har sluppet billigst unda krigens heringer, må hjelpe dem som ble hardest rammet. Det er viktigere enn noe annet at alle kommer med i et tillitsfullt gjenreisningsarbeid fra første stund, høyrefolk og kommunister, utefront og hjemmefront, sørlendinger og nordlendinger, kvinner og menn. Landet trenger dem alle - deres erfaring og deres pågangsmot.

Advarsel! Tyskerne har sine folk ute for å avlytte samtaler på gatene, særlig etter mørkets frembrudd. Snakk aldri "illegalt" på gaten!